

Asia: VN/27997/2023

## **Lausuntopyyntö Kansallisesta ruokastrategiasta 2040**

### **Luku 3.1: Reiluus ja kannattavuus**

#### **Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Kannattavuus ja reiluus**

Luvun otsikkoon on nostettu kannattavuus, mutta ruoka-alan kasvumahdollisuuksia ei ole selkeästi tuotu esiin. Luonnonvarakeskuksen mukaan suomalaisen ruoka-alan kasvupotentiaalista jopa 53 % tulee solumaataloudesta, kasviproteiineista ja kasvimeijerituotteista (Jansik, Luke 2024). Kasvipohjainen ruoka tulisi näiden lukujen valossa nähdä selkeänä osana ruokastrategiaa ja alan tulevaisuutta.

### **Strateginen tavoite 1: Arvonlisä jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa**

#### **Huomioita ja havaintoja**

Pidämme hyvänä mainintana, että ”Perinteisten arvoketjujen rinnalle nousee uusia, monipuolisia arvoketjuja, joiden tuotanto täydentää nykyistä arvoketjua.” (Tosin arvoketjut lienee luontevampi olla monikossa myös lauseen lopussa.)

### **Strateginen tavoite 2: Ruokavienti ja kansainvälinen kilpailukyky kasvaa**

#### **Huomioita ja havaintoja**

Näkisimme, että tässä kohdassa tulisi maininta, että yritykset kehittävät nimenomaan kestäviä uusia vientituotteita ja teknologioita. Kestävyys on nyt mainittu ensimmäisessä lauseessa ikään kuin Suomen yleisempään maineeseen liittyen, mutta kestävyys täytyy nostaa esiin nimenomaan konkreettisiin tuotteisiin liittyen. Tuotantotapaan liittyvä kestävyys ei se myöskään riitä, koska ympäristön kannalta yleensä olennaista on se, mitä tuotetaan.

Tämä on hyvä ja tärkeä maininta: Vienti monipuolistuu; lisäarvotuotteiden lisäksi viedään teknologiaa (esim. bioteknologia), laitteita ja osaamista.

### **Strateginen tavoite 3: Ruoka-ala on houkutteleva ja reilu**

#### **Huomioita ja havaintoja**

Mielestämme tämä on hyvä maininta: "Alalla on voimakasta tutkimus- ja kehittämistoimintaa ja startup-yritysten määrä sekä niiden rahoitus kasvaa. Suomen tavoitteena on olla investointimyönteisin kestävä ruoka-alan toimintaympäristö EU:ssa."

Skaalausvaiheen rahoitus vaatii erityistä huomiota.

## Strateginen tavoite 4: Tuotantoeläinten hyvinvointi lisääntyy ja lisää väliotsikko

### Huomioita ja havaintoja

-

## Strateginen tavoite 5: Reilu datatalous luo arvoa ruokajärjestelmään

### Huomioita ja havaintoja

-

## Luku 3.2: Huoltovarmuus

### Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Huoltovarmuus

Mielestämme tämä on erinomainen lause johdantokappaleessa: "Huoltovarmuutta on vahvistettu myös uusien arvoketjujen, teknologioiden ja monipuolistuneen ruuantuotannon avulla." Ehdotamme lisäystä: Monipuolisempi tuotanto lisää varmuutta tuottaa ravitsemuksellisesti monipuolista ruokaa myös kriisitilanteessa. Esimerkiksi kasviproteiinien avulla turvataan proteiinin saanti kriisitilanteessa, jossa eläintuotantoon ei saada riittäviä panoksia.

## Strateginen tavoite 1: Riskienhallinta vahvistuu ruokajärjestelmässä

### Huomioita ja havaintoja

Mielestämme tämä on hyvä maininta: "Ennakointikyky kriiseihin kaikissa ruokajärjestelmän osissa kehittyy." Kuitenkin olisi tärkeää jatkaa lausetta: "ja omavaraisuus nousee sekä kasviproteiinien että eläinproteiinien osalta". Kun puhutaan huoltovarmuudesta, täytyy puhua myös proteiineista. Kasviproteiinien omavaraisuusaste voitaisiin nostaa lähelle 100 prosenttia (Jansik, Luke 68/2024) ja kasviproteiineja voitaisiin hyödyntää enemmän myös varmuusvarastoinnissa.

## Strateginen tavoite 2: Ruuantuotannon jatkuvuus turvataan

### Huomioita ja havaintoja

Mielestämme nämä ovat hyvät maininnat: "Ruuantuotannon hajauttaminen ja monipuolistaminen, myös uusien teknologioiden ja arvoketjujen avulla, lisää huoltovarmuutta. Tuotannon määrä pysyy riittävänä ja alueellisia vahvuuksia hyödynnetään." Sitten mainitaan kotieläintalous ja täytyy mainita myös: Kasviproteiinien ja erilaisten kauratuotteiden tuotannon kansainvälisesti merkittävä suomalainen osaaminen ja sen kehittäminen turvataan, jotta huomattava kasvupotentiaali voidaan hyödyntää.

Myös tämä on tärkeä lause: “Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ohjaa uusiin olosuhteisiin sopivien kasvilajien ja -lajikkeiden, viljelymenetelmien ja teknologioiden kehittämistä.”

## Strateginen tavoite 3: Tuotantopanosten omavaraisuusaste nousee

### Huomioita ja havaintoja

Mielestämme on hyvä, että maatalouden kriittisten tuotantopanosten omavaraisuutta nostetaan: “Lannoitteiden ja rehukomponenttien sekä kemiallisten kasvinsuojeluaineiden kotimaisuusaste nousee.” Tähän mainintaan täytyy lisätä: Lannoiteomavaraisuuden parantamiseksi täytyy hyödyntää myös typensitojakasvien viljelyn lisäämistä (esimerkiksi kehittämällä maataloustukipolitiikkaa sekä palkokasvimarkkinoiden toimivuutta).

## Luku 3.3: Luonnon kantokyky

### Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.3. luonnon kantokyky

Ruokajärjestelmän aiheuttamia ympäristöongelmia ei voida ratkaista ilman, että ruokajärjestelmää muutetaan kasvipainotteisemmaksi - pelkkä nykyisen tuotannon kehittäminen ei riitä. Tämä tulisi tuoda strategiassa esiin.

## Strateginen tavoite 1: Ruokaketjun ilmastovaikutukset vähentyvät

### Huomioita ja havaintoja

Jokaista kasvipohjaisen ruuan alalle investoitua miljardia dollaria kohden voidaan vähentää yli 4 miljoonaa tonnia CO<sub>2</sub>e eli enemmän kuin millään muulla toimenpiteellä (BCG). Kustannustehokkain tapa vähentää päästöjä on lisätä ruokajärjestelmän kasvipainotteisuutta. Siirtymä kasvipainotteiseen ruokavalioon voi vähentää ruokajärjestelmän kasvihuonekaasupäästöjä 15–20 % (EAT-Lancet, 2025).

Hiilineutraaliustavoitteen lisäksi ruokastrategiaan tarvitaan välitavoite tai välitavoitteita.

## Strateginen tavoite 2: Luonnon monimuotoisuus lisääntyy ja luonnontila paranee

### Huomioita ja havaintoja

Pidämme erittäin hyvänä, että perinnebiotooppien määrän kasvattaminen on mainittu tässä erikseen. Luontokadon pysäyttäminen ja tilanteen kääntäminen parempaan ei onnistu ilman jatkuvassa ja laadukkaassa hoidossa olevan alan kasvattamista.

Samalla huomautamme kuitenkin, että esimerkiksi CAP:in kansalliset tulkinnot eivät tällä hetkellä tue tätä tavoitetta toivotulla tavalla. Huolena on etenkin lammastilojen määrän väheneminen ja laidunryittäjien vetäytyminen muun muassa saariston kohteilta ja puustoisilta perinnebiotoopeilta/luonnonlaitumilta, toiminnan kannattamattomuuden vuoksi. Tilanteen korjaaminen pikaisesti on erittäin tärkeää luottamuksen palauttamisen ja laidunosaamisen säilyttämisen kannalta.

Perinnebiotooppien hoidon lisäksi tulee ylläpitää ja lisätä myös muita monimuotoisuutta tukevia alueita, kuten luonnonhoitopeltoja/pitkäaikaisia kesantoja. Tällaiset alat ylläpitävät viljelykasvien pölyttäjiä ja tuhohyönteisten luontaisia vihollisia. Monipuolinen lajisto lisää ruokajärjestelmän iskunkestävyyttä ja vähentää riippuvuutta ulkopuolisista panoksista, ml. tarhatun mehiläisen käyttö ja kemialliset kasvinsuojeluaineet.

Kasvipohjaisen ruuan tuotannossa saadaan jopa moninkertaisesti satoa pinta-alaa kohden verrattuna rehuntuotantoon ja kotieläintalouteen perustuvaan ruuantuotantoon. Siten ruokajärjestelmän kasvipainotteisuuden lisääminen tuo tärkeitä vaihtoehtoja maankäyttöön. Kasvivalikoiman monipuolistuminen lisää myös monimuotoisuutta.

## Strateginen tavoite 3: Ravinnepäästöt vähentyvät ja peltojen vesitalous paranee

### Huomioita ja havaintoja

Strategialuonnoksessa todetaan, että maaperän rakenne on heikentynyt, mikä altistaa pellot kuivumiselle tai tulvimiselle sääolojen vaihdellessa ja että tämä lisää myös ravinnepäästöjä, jotka aiheuttavat vesistöjen rehevöitymistä ja veden laadun heikkenemistä. WWF on samaa mieltä siitä, että maaperän kasvukunnosta on tulevaisuudessa yhä tärkeämpää pitää huolta, mutta huomauttaa, että juurisyy peltojen tulvimiselle on ilmastonmuutoksesta aiheutuvat säiden ääri-ilmiöt ja ojitukset, jotka ovat vähentäneet suuresti valuma-alueiden kykyä pidättää vettä.

Peltojen kasvukunnosta huolehtiminen vaatii valuma-alueiden vedenpidätyskyvyn merkittävää parantamista. Luontopohjaisilla ratkaisuilla, kuten soiden ennallistamisella ja kosteikko- ja tulvatasannerakentamisella voidaan vastata näihin haasteisiin. Maataloutta on viime vuosina myös kurittaneet kuivat kaudet, jotka ovat pienentäneet satotasoja. Luontopohjaisilla ratkaisuilla kuten kosteikoilla voidaan myös varastoida vettä, jota voidaan käyttää kastelutarkoituksiin. Luontopohjaiset ratkaisut tuottavat monihyötyjä tukemalla vesienhoidon tavoitteita ja ennallistamista. Samaan aikaan ne tutkitusti myös lisäävät monimuotoisuutta. WWF katsoo, että luontopohjaiset ratkaisut tulisi esittää strategian tavoitteissa keinoina huoltovarmuuden takaamiseksi.

## Luku 3.4: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

### Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.4. Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Mielestämme on hyvä, että terveelliset ruokavaliot on mainittu. Tämä on myös tärkeää sisältöä: "Väestötasolla ravitsemussuosittelujen asettamia tavoitteita ei kuitenkaan ole saavutettu: esimerkiksi tyydyttyneen rasvan ja suolan käyttö on liiallista, kun taas kuidun saanti on suositusta vähäisempää. Epäedulliset ruokailutottumukset ovat yhteydessä merkittäviin terveyshaasteisiimme, kuten sydän- ja verisuonisairauksien ja tyypin 2 diabeteksen esiintyvyyteen sekä liikalihavuuteen."

Ravitsemussuosittelut ovat keskeinen tieteellinen pohja sille, mihin suuntaan ruokajärjestelmää tulisi kehittää. Tämä tulisi myös mainita strategiassa. Se on kestävätilanne, jos ruuantuotantoa ei kehitetä samaan suuntaan ravitsemussuosittelujen ja ruuan kulutuksen kanssa.

## Strateginen tavoite 1: Kotimaisten elintarvikkeiden käyttö lisääntyy ja ymmärrys ruokajärjestelmästä vahvistuu

### Huomioita ja havaintoja

-

## Strateginen tavoite 2: Mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy

### Huomioita ja havaintoj

Tämä on erinomainen maininta: "Ruokavalio huomioidaan paremmin kriittisenä osana ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa." (Ruokavalio kannattaisi tosin olla monikossa.)

Tämä on hyvä maininta: "Kasvien ja vihannesten käyttö lisääntyy, ja kuluttajilla on yhä paremmat mahdollisuudet valita lautaselleen kasvipohjaisia tuotteita."

## Strateginen tavoite 3: Ruoka on osa rikasta ja elävää ruokakulttuuria

### Huomioita ja havaintoja

Esitämme, että tähän lisätään lause: Ruokakulttuurin siirtymistä kasvipainotteisemmaksi edistetään aktiivisesti. Esimerkiksi "kansainvälistyminen rikastuttaa" -lauseen jälkeen.

## Strateginen tavoite 4: Yhteisöllisyys ruuan ympärillä kasvaa ja vahvistaa hyvinvointia

### Huomioita ja havaintoja

Mielestämme tämä on hyvä maininta: "Joukkoruokailun arvostus kasvaa, ja sitä kehitetään osaksi terveellistä, saavutettavaa ja kestävästä ruokakulttuuria."

## Luku 4: Kehitettävät valmiudet

### Huomioita ja havaintoja lukuun 4 Kehitettävät valmiudet

Osaamisen kehittäminen on edellytys ruokajärjestelmien kehittämiseksi. Tarvitaan lisää osaamista, joka palvelee luonnon monimuotoisuuden lisäämistä, päästöjen hillitsemistä sekä terveellisemmän ja kestävämmän ruuan kulutuksen edistämistä. Murroksessa kohti kasvipainotteisempia ruokajärjestelmiä tarvitaan uutta osaamista niin viljelyneuvontaan, ammattikeittiöihin kuin elintarvikejalostukseen.

Innovointia tukeva ympäristö ja investointikyky vahvistaminen ovat tärkeitä viljelyjärjestelmien kehittämisessä. Tällä hetkellä esimerkiksi pienialaiset syötävät metsäpuutarhat – joissa tuotetaan monipuolisesti erilaisia vihanneksia, hedelmiä ja marjoja – ovat väliinputoajia sekä maataloustukien että yritystukien suhteen.

Esimerkiksi puustoisien maatalouden kehittäminen tarjoaa mahdollisuuksia, mikäli rahoitusjärjestelmät ja tukipolitiikka tämän kehittämisen mahdollistavat. Puustoisien maatalouden menetelminä tulee nähdä niin kujanneviljely pelloilla kuin metsälaidunnuskin. Kuten strategiassa hyvin todetaan, ruokajärjestelmän uudistaminen edellyttää sekä joustavia alkuvaiheen rahoitusratkaisuja että pitkäjänteistä pääomaa.

Perinnebiotooppien hoidossa sertifioidun luonnonlaidunlihan tuotanto on yksi nouseva, markkinaehtoinen ratkaisu. Tällä hetkellä tuotantonsa sertifioineita tiloja on neljä ja lisää toivotaan lähitulevaisuudessa. Tämän ohella tulee huomiota kiinnittää pienten, etenkin lammaslaidunnusta harjoittavien tilojen toimintaan ja rahoitusmahdollisuuksiin. Lihan lisäksi näiltä saadaan myös muita kotimaisia tuotteita, kuten villaa ja taljoja. Nautojen ja lampaiden lisäksi mahdollisuuksia tarjoavat myös mm. hevos- ja vuohilaidunnus. Luonnonlaidunnuksen järjestäminen vaatii erityistaitoja ja tämän osaamisen ylläpito on erittäin tärkeää.

## Muuta kommentoitavaa

### Muita huomioita strategiasta.

Kestävyys on tuotu strategiassa esille useassa kohdassa. Jotta termin käyttö olisi selkeää, täytyy strategiassa tunnistaa järjestelmätason muutostarpeet esimerkiksi ruokajärjestelmän kasvipainotteisuuden lisäämiseksi. Ruuan raaka-aineet vaikuttavat ratkaisevasti ympäristökestävyyteen. Kasvipohjainen ruoka on nyt mainittu vain ruokakulttuurin ja hyvinvoinnin osiossa; kasviproteiini vain lähteissä. Nämä tarjoavat kuitenkin merkittävän osan suomalaisen ruoka-alan kasvupotentiaalista – kun solumaatalous lasketaan mukaan jopa 53 % (Jansik, Luke 2024).

Ravitsemussuosituksia ei ole mainittu strategialuonnoksessa kuin lähteissä vaikka ne ovat keskeinen tieteellinen ja yhteiskunnan hyväksymä pohja sille, mihin suuntaan ruuankulutusta halutaan kehittää. Ravitsemussuositukset tulisi olla keskeisesti esillä strategiassa.

Sanastossa Maatalousluonto on nyt melko tiukasti määriteltä. Maatalousluonnon voi pikemminkin ajatella tarkoittavan kaikkea maatalousvaikutteisilla alueilla esiintyvää luonnonvaraista eliöstöä. Tämä ei välttämättä esimerkiksi yksipuolisilla viljapelloilla ole kovin monipuolista. Perinneympäristöt voisi lisätä sanastoon omaksi kohdakseen. Nämä ovat perinteisen karjatalouden laidunnus- ja niittokäytäntöjen muovaamia lajirikkaita elinympäristöjä, jotka ovat kaikki luontotyyppinä uhanalaisia.

Niemi Elisa  
WWF Suomi